

Верховний
Суд

Аналітичний огляд
стану здійснення
цивільного судочинства
у I півріччі 2021 року

Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у I півріччі 2021 року

Зміст

1. Здійснення цивільного судочинства місцевими загальними судами	3
2. Здійснення цивільного судочинства апеляційними судами областей та міста Києва	5
3. Здійснення цивільного судочинства Касаційним цивільним судом у складі Верховного Суду	7
4. Висновки	10

1. Здійснення цивільного судочинства місцевими загальними судами

У I півріччі 2021 року на розгляді у місцевих загальних судах (місцеві суди) перебувало майже **852 тис.** позовних заяв, заяв, скарг, подань, клопотань, судових доручень та справ, що розглядаються в порядку цивільного судочинства, із них надійшло – **570,8 тис.** (що на 149,6 тис., або на 35,5 % більше порівняно з I півріччям 2020 року), у тому числі 4,8 тис. – після скасування судового рішення судом апеляційної чи касаційної інстанції, тоді як у I півріччі 2020 року цей показник становив 4,4 тис.

Кількість справ і матеріалів, розглянутих у порядку цивільного судочинства, становила понад **521 тис.**, або 61,2 % від загальної кількості справ і матеріалів, що перебували на розгляді. Із задоволенням позову (заяви, клопотання, подання, скарги) та виконанням судових доручень розглянуто **376,3 тис.** справ, або 72,2 % від загальної кількості розглянутих справ і матеріалів.

Оцінювання роботи судів у цій частині здійснюється за такими критеріями:

84 % і нижче – тривожний показник;

85–95 % – насторожуючий показник;

96–102 % – нейтральний показник;

103 % і більше – передова практика.

Рекомендованим стандартом цього показника є рівень 96–103 %, тобто від нижчого нейтрального значення до початкового значення передової практики.

Відсоток розгляду справ і матеріалів місцевими судами упродовж I півріччя 2021 року дещо зменшився порівняно з аналогічним періодом 2020 року та становив **91,3 %** (співвідношення розглянутих і тих, що надійшли), що є насторожуючим показником (у I півріччі 2020 року цей показник становив **94,1%**).

Суб'єктами звернення до суду найчастіше були:

фізичні особи – 450,2 тис.;

юридичні особи – 401,7 тис. (у тому числі державні органи 3,8 тис.)

Показник цивільних справ за кількістю закінчених провадженням (за періодами) становить:

до 3 місяців включно – понад 368 тис.;

від 3 місяців до 1 року включно – 124,8 тис.;

від 1 року до 2 років включно – 19,7 тис.;

від 2 років до 3 років включно – понад 5 тис.;

понад 3 роки – майже 3 тис.

Найбільшу кількість справ і матеріалів, закінчених провадженням, які тривали від 1 року до 3 років включно – розглянуто місцевими загальними судами міста Києва (4,9 тис., або 12,6 % від розглянутих); значну кількість таких справ розглянуто місцевими загальними судами Одеської (2,8 тис. або 8,1 %), Дніпропетровської (2,7 тис., або 5,2 %), Львівської (2,1 тис., або 7,4 %) та Київської (1,8 тис., або 7,7 %) областей (середній показник по Україні становить 5,4 %); понад 3 роки – місцевими

Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у I півріччі 2021 року

загальними судами міста Києва (0,6 тис., або 1,6 %) та Львівської області (0,4 тис., або 1,3 %) (середній показник по Україні становить 0,6 %).

Варто зазначити, що кількість закінчених провадженням справ, загальна тривалість розгляду яких становила від 1 до 3 років включно, порівняно з I півріччям 2020 року збільшилась на **8,1 тис.**, або на **48,4 %**.

Відсоток справ та матеріалів, загальний термін проходження яких триває понад 1 рік, становить **15,7 %**, що на 0,9 % менше порівняно з аналогічним періодом 2020 року. Середня тривалість розгляду цивільної справи становить **93 дні**, що на 2 дні менше порівняно з I півріччям 2020 року.

На кінець звітної періоду залишилися нерозглянутими в порядку цивільного судочинства майже **331 тис.** справ і матеріалів, або 38,8 % від загальної кількості справ і матеріалів, що перебували на розгляді; із них не розглянуто понад 1 рік – майже **52 тис.** Із загальної кількості нерозглянутих справ і матеріалів 280,8 тис. становлять справи і матеріали позовного та окремого проваджень.

У **61,4 тис.** справах на кінець звітної періоду відкладено розгляд та не закінчено провадження, у тому числі у понад 16 тис. – у зв'язку з неявкою одного з учасників процесу, що беруть участь у справі, або інших учасників процесу (із них у строк понад 2 роки – 7,4 тис. справ).

Упродовж звітної періоду місцевими судами постановлено **42** окремі ухвали у справах, що розглядалися в порядку цивільного судочинства. Судами видано на виконання **529,4 тис.** документів на суму понад **6 млрд 716 млн грн.**

У I півріччі 2021 року місцевими судами розглянуто **85,3 тис.** справ з ухваленням заочних рішень.

Варто зазначити, що кількість справ наказного провадження, що надійшли упродовж I півріччя 2021 року, збільшилась на 67,5 тис., або на 74,7 % порівняно з аналогічним періодом 2020 року та становила **157,8 тис.** Перебували на розгляді місцевих судів із врахуванням нерозглянутих справ на початок звітної періоду **175,7 тис.**; розглянуто **145,6 тис.** справ наказного провадження, із них **113,2 тис.** із задоволенням заяви, що становило 77,7 % від розглянутих справ наказного провадження.

Кількість позовних заяв, що надійшли на розгляд місцевих судів упродовж звітної періоду, становила **280,8 тис.**, що на 59,7 тис., або 27 % більше порівняно з I півріччям 2020 року (понад 221 тис.).

Місцевими судами упродовж I півріччя 2021 року розглянуто майже **253 тис.** справ позовного провадження, із них у **203,6 тис.** справ позови задоволено, що становить 80,5 % від усіх розглянутих справ.

Кількість справ, розглянутих у порядку спрощеного позовного провадження, становила **135,6 тис.**

У I півріччі 2021 року дещо збільшилась загальна кількість заяв окремого провадження, поданих до суду. Так, у I півріччі 2020 року їх кількість становила майже **32 тис.**, що на 5,5 тис., або на 17,2 % менше порівняно з I півріччям 2021 року (37,4 тис.).

Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у I півріччі 2021 року

Упродовж звітнього періоду місцевими судами розглянуто майже **32 тис.** справ окремого провадження. У **29,3 тис.** справ заяву задоволено, що становить 91,7 % від усіх розглянутих справ.

Кількість справ окремого провадження, розглянутих за участю присяжних, становила майже 4 тис.

На розгляді у місцевих судах перебувало **1,3 тис.** заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами, із них надійшло у I півріччі 2021 року **754**, розглянуто **786** заяв. За результатами розгляду задоволено 202 заяви, або 25,7 %.

Упродовж I півріччя 2021 року на розгляді у місцевих судах перебувало **7,7 тис.** заяв про забезпечення доказів, позову до подання позовної заяви, **5,9 тис.** із яких було розглянуто. Слід зазначити, що кількість таких задоволених заяв становила 3,4 тис., або 57,7 % від кількості розглянутих.

Кількість заяв про відновлення втраченого судового провадження, що знаходились на розгляді у звітному періоді, становила **1,3 тис.**, із них було розглянуто **895**, у тому числі 300 заяв задоволено та відновлено втрачене судове провадження, що становить 33,5 % від кількості розглянутих заяв.

На розгляді у місцевих судах у I півріччі 2021 року знаходилось **7,7 тис.** скарг на дії або бездіяльність виконавчої служби, **4,8 тис.** розглянуто, із них 1,5 тис. із задоволенням скарги, що становить 30,5 % від кількості розглянутих.

Кількість клопотань, заяв, подань у порядку виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб), що знаходились на розгляді, становила **48,3 тис.**, із них розглянуто 34,5 тис., у тому числі 22 тис., або 63,8 %, задоволено.

Крім того, на розгляді у місцевих судах знаходилось **0,4 тис.** клопотань про визнання та звернення до виконання рішення іноземного суду, що підлягає (або не підлягає) примусовому виконанню, та **2,7 тис.** доручень судів України та іноземних судів; розглянуто **0,3 тис.** клопотань про визнання та звернення до виконання рішення іноземного суду (кількість задоволених клопотань становила 0,1 тис., або 49,4 %) та 1,9 тис. доручень судів (кількість задоволених становила понад 1 тис., або 57,5 %).

2. Здійснення цивільного судочинства апеляційними судами областей та міста Києва

У провадженні апеляційних судів упродовж I півріччя 2021 року перебувало **66,2 тис.** апеляційних скарг і матеріалів, із них переважну кількість, як і в попередні роки, становлять апеляційні скарги на судові рішення – **64,6 тис.**

Загальний показник кількості апеляційних скарг і матеріалів, які надійшли у звітному періоді, зменшився за рахунок зменшення надходження апеляційних скарг та становив **42,6 тис.**, що більше на 6,2 тис., або на 17 % порівняно з аналогічним періодом 2020 року (37,7 тис.), так само як і показник надходження

Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у I півріччі 2021 року

заяв про відвід судді збільшився на 59,2 % та становив **0,6 тис.** заяв (у I півріччі 2020 року – 0,4 тис. заяв).

Розглянуто **40,4 тис.**, або майже 61 % від їх загальної кількості (у тому числі задоволено 15,9 тис.).

Відсоток розглянутих справ у апеляційних судах у звітному періоді дещо зменшився порівняно з аналогічним періодом 2020 року та становив **91,6 %** (співвідношення розглянутих і тих, що надійшли), що залишається насторожуючим показником (у I півріччі 2020 року цей показник становив **93,4 %**).

Показник цивільних справ, переглянутих апеляційними судами, за кількістю закінчених провадженням (за періодами) становить:

до 3 місяців включно – 28,2 тис.;

від 3 місяців до 1 року включно – 10,4 тис.;

від 1 року до 2 років включно – 1,4 тис.;

від 2 року до 3 років включно – 0,3 тис.;

За наслідками перегляду рішень, ухвал та судових наказів судів першої інстанції за апеляційними скаргами залишено без змін **17,9 тис.** судових рішень у цивільних справах, що на рівні I півріччя 2020 року та становить 54,3 % від загальної кількості переглянутих.

Кількість судових рішень місцевих судів, скасованих в апеляційному порядку впродовж звітного періоду, становила **12,4 тис.**, або 37,6 % від загальної кількості переглянутих, що залишається майже незмінним порівняно з I півріччям 2020 року (38,6 %).

Крім того, **2,7 тис.** судових рішень було змінено, що становить 8,1 % від загальної кількості переглянутих, що на 1% більше порівняно з аналогічним періодом 2020 року (7,1 %).

Із загальної кількості переглянутих рішень у цивільних справах за апеляційними скаргами (23,5 тис.) залишено без змін 13,2 тис., або 56,2 %; скасовано 7,8 тис. рішень, або 33,3 %; змінено 2,5 тис. рішень, або 10,5 %.

Найбільша кількість із скасованих після перегляду в апеляційному порядку рішень місцевих загальних судів Луганської (41,5 %) Чернівецької (40,4 %) областей та Київського регіону (39,8 %). Найменша кількість скасованих рішень місцевих загальних судів у Черкаській (18 %) та Тернопільській (19,9 %) областях.

Із загальної кількості переглянутих ухвал у цивільних справах за апеляційними скаргами (9,4 тис.) залишено без змін 4,7 тис., або 49,7 % від загальної кількості переглянутих; скасовано 4,5 тис. ухвал, що становить 48,2 %, змінено 200 ухвал, або 2,1 %.

Найбільша кількість із скасованих після перегляду в апеляційному порядку ухвал місцевих загальних судів Луганської, Херсонської (по 56,3 %) та Чернівецької областей (54,8 %). Найменша кількість скасованих ухвал місцевих загальних судів у Волинській області (29,7 %).

Відсоток справ та матеріалів, загальний термін проходження яких триває понад 1 рік, становить **8,1 %**, що на 0,4 % менше порівняно з аналогічним періодом

Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у I півріччі 2021 року

2020 року. Середня тривалість розгляду справ у апеляційних судах становила **84** дні, що на 14 днів більше, ніж у I півріччі 2020 року (70 днів).

Кількість нерозглянутих апеляційних скарг та матеріалів у I півріччі 2021 року становила **25,8 тис.**, або майже 39 % від апеляційних скарг та матеріалів, що перебували у провадженні.

3. Здійснення цивільного судочинства Касаційним цивільним судом у складі Верховного Суду

У I півріччі 2021 року на розгляд до Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду (КЦС) надійшли **11,6 тис.** процесуальних звернень: касаційних скарг, апеляційних скарг, заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими чи виключними обставинами, клопотань про визначення підсудності, загальна кількість яких дещо збільшилась порівняно з аналогічним періодом 2020 року (10,2 тис.), а саме на **13,3 %**. Переважну кількість нових надходжень до КЦС становили, як і в попередні звітні періоди, касаційні скарги (**11,4 тис.**).

У звітному періоді до кожного із суддів КЦС у середньому надійшло **282** процесуальних звернення (із розрахунку на середню кількість суддів, що становила **41** суддю).

Серед інших процесуальних звернень, що надійшли до КЦС упродовж I півріччя 2021 року, **50** апеляційних скарг, **105** клопотань про визначення підсудності та **40** заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами.

З урахуванням справ і матеріалів, не розглянутих на початок звітного періоду, на розгляді у КЦС у I півріччі 2021 року перебувало понад **21,8 тис.** справ та матеріалів, що на 5,7 тис., або на 20,8 % менше порівняно з аналогічним періодом 2020 року.

Середня кількість справ і матеріалів, що перебували на розгляді у звітний період, із розрахунку на одного суддю КЦС становила **533** одиниці.

Упродовж I півріччя 2021 року судді КЦС ухвалили майже **12,7 тис.** судових рішень, якими завершено розгляд справ і матеріалів, що становить 57,9 % від тих, що перебували на розгляді.

Середня кількість розглянутих процесуальних звернень і справ у звітному періоді із розрахунку на одного суддю КЦС становила понад **309** одиниць.

Відсоток розгляду справ у звітному періоді становив **109,5 %** (співвідношення розглянутих і зареєстрованих процесуальних звернень), що свідчить про те, що, незважаючи на значне навантаження, судді КЦС у звітному періоді доклали достатньо зусиль для підвищення ефективності роботи з розгляду справ.

Залишок нерозглянутих касаційних та апеляційних скарг, справ, заяв та клопотань становить майже **9 тис.**, або 41 % від тих, що перебували на розгляді у КЦС, із них 1,1 тис. залишено без руху і надано строк для усунення недоліків.

Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у I півріччі 2021 року

У звітному періоді 2 справи надійшло на розгляд палати, 16 – на розгляд об'єднаної палати та 62 – на розгляд Великої Палати Верховного Суду (повернуто 15 справ).

Кількість окремих думок, висловлених суддями КЦС у I півріччі 2021 року, становила 173.

У I півріччі 2021 року суддями КЦС ухвалено 3 окремих ухвали.

На розгляді у КЦС (з урахуванням нерозглянутих на початок звітної періоду) знаходилося **21,6 тис.** касаційних скарг і справ. Розглянуто (з урахуванням повернутих, у яких відмовлено у відкритті провадження, або закрито провадження) майже **12,5 тис.**, або 58,5 % від тих, що знаходились на розгляді. За результатами розгляду у 4,4 тис. випадках було відмовлено у відкритті провадження, що становило 38,4 % від опрацьованих касаційних скарг (11,6 тис.), із них майже у 2 тис. – за малозначністю, у 0,7 тис. – у зв'язку із тим, що касаційну скаргу визнано необґрунтованою, 66 – за необґрунтованістю, оскільки є висновок Верховного Суду у подібних правовідносинах, 0,4 тис – у справах з ціною позову, що не перевищує 250 розмірів прожиткового мінімуму та у 1,2 тис. – з інших підстав; повернено з різних підстав майже 1,6 тис. скарг, або 7,2 % від тих, що знаходились на розгляді.

За результатами судового розгляду колегіями суддів скасовано **2,2 тис.** судових рішень, ухвалених місцевими чи апеляційними судами, що становить 35,3 % від переглянутих (6,3 тис.); змінено **333** судових рішення, або 5,3 % від переглянутих.

Із загальної кількості скасованих судових рішень:

1,1 тис. (50,7 %) скасовано з направленням справи на новий розгляд;

544 (24,4 %) – із ухваленням нового рішення;

289 (13 %) – із залишенням у силі рішення суду першої інстанції;

93 (4,2 %) – із закриттям провадження у справі/залишенням заяви без розгляду;

107 (4,8 %) – із направленням справи для продовження розгляду.

Упродовж I півріччя 2021 року КЦС скасував 5 судових рішень із 7 переглянутих у справах про державну власність (**71,4 %**), у справах про звільнення майна з-під арешту (виключення майна з опису) – **53,8 %** (із 13 переглянутих судових рішень 7 судових рішень скасовано), у справах про визнання особи такою, що втратила право користування жилим приміщенням – **51 %** (із 51 переглянутого судового рішення 26 судових рішень скасовано), у справах про стягнення аліментів – **50 %** (із 20 переглянутих судових рішень 10 судових рішень скасовано), у справах, що виникають із договору іпотечного кредиту – **45,5 %** (із 22 переглянутих судових рішень 10 судових рішень скасовано), у справах про визнання спадщини відумерлою – **45,5 %** (із 11 переглянутих судових рішень 5 судових рішень скасовано) та у справах, що виникають із договорів про надання послуг – **44,4 %** (із 45 переглянутих судових рішень 20 судових рішень скасовано).

Найменший відсоток скасованих судових рішень спостерігається у справах про позбавлення батьківських прав – **12,5 %** (із 16 переглянутих 2 судових рішення скасовано).

Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у I півріччі 2021 року

Значний відсоток скасованих судових рішень спостерігається у справах, що виникають із договорів позики, кредиту, банківського вкладу (375 судових рішень із 912 переглянутих, або **41,1 %**).

Необхідно зазначити, що упродовж I півріччя 2021 року КЦС не скасовувалися судові рішення за касаційними скаргами у справах про речові права на чуже майно, справах щодо прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, справах щодо авторських та суміжних прав, справах про стягнення плати за користування житлом, справах про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою та у справах про розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю щодо юридичних та фізичних осіб.

Протягом звітної періоду у **3,7 тис.** справ судові рішення було залишено без змін (59,4 %).

Найбільша кількість скасованих судових рішень у Дніпропетровській (41,9 % від загальної кількості переглянутих) та Чернівецькій областях (38,6 %) Київській області та місті Києві (36,8 %) та Одеській області (35,8 %). Найменша кількість скасованих судових рішень у Хмельницькій (21,9 % від загальної кількості переглянутих) та Луганській областях (22,2 %).

Серед розглянутих касаційних скарг за категоріями цивільних справ більшість, як і раніше, становлять справи позовного провадження, зокрема спори, що виникають із договорів (4,1 тис. справ, або 35,1 % від кількості справ позовного провадження), із них 1,8 тис. – справи, що виникають з договорів позики, кредиту, банківського вкладу (44,7 % від усіх переглянутих справ зі спорів, що виникають з договорів). Розглянуто значну кількість справ про відшкодування шкоди (1,4 тис., або 11,7 %), спорів, що виникають із трудових правовідносин (1,1 тис., або 9,4 %), спорів про право власності та інші речові права (майже 1,1 тис., або 9,2 %), спорів, що виникають із сімейних правовідносин (понад 1 тис., або 8,6 %) та спорів, що виникають із земельних правовідносин (майже 1 тис., або 8,4 %).

На кінець звітної періоду залишилися нерозглянутими **8,9 тис.** касаційних скарг і справ, або 41,3 % від тих, що перебували на розгляді.

На розгляді у КЦС упродовж I півріччя 2021 року перебувало **49** заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими (47) або виключними (2) обставинами. За результатами розгляду 27 заяв повернуто, у 2 – відмовлено у відкритті провадження та за 1 заявою провадження закрито. Розглянуто по суті 12 заяв, за результатами розгляду яких у задоволенні заяв відмовлено. Залишилися нерозглянутими 7 заяв.

У звітному періоді на розгляді у КЦС знаходилось **106** клопотань (подань) про визначення підсудності, майже їх усі розглянуто (105). За результатами розгляду 60 клопотань задоволено; у решті у задоволенні відмовлено та повернуто.

Крім того, упродовж I півріччя 2021 року на розгляді у КЦС перебувало **84** апеляційних скарги на ухвали суду апеляційної інстанції щодо рішень третейських судів та міжнародного комерційного арбітражу, серед яких більшість становлять апеляційні скарги на ухвали щодо рішень міжнародного комерційного арбітражу (47).

Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у I півріччі 2021 року

Із загальної кількості апеляційних скарг, які знаходились на розгляді у звітному періоді, розглянуто 41 справу по суті апеляційної скарги, за результатами чого 13 судових рішень скасовано, 2 рішення змінено, у задоволенні 26 скарг відмовлено та судові рішення залишено без змін; на кінець звітного періоду не розглянуто 32 апеляційних скарги і справи.

4. Висновок

Підсумовуючи викладене, можна дійти таких узагальнених висновків. Надходження справ і матеріалів до місцевих судів у I півріччі 2021 року збільшилось на **35,5 %** порівняно з аналогічним періодом 2020 року.

Відсоток справ та матеріалів, загальний термін проходження яких триває в місцевих судах понад один рік, зменшився майже на 1 % порівняно з I півріччям 2020 року і становив **15,7 %**, а середня тривалість розгляду цивільної справи становила **93 дні**, що на 2 дні менше порівняно з I півріччям 2020 року.

Показник кількості апеляційних скарг і матеріалів, що надійшли у звітному періоді, збільшився на 6,2 тис., або на **17 %** порівняно з аналогічним періодом 2020 року, що становило **8,5 %** від розглянутих місцевими судами.

Співвідношення судових рішень, скасованих та залишених без змін від загальної кількості судових рішень, переглянутих апеляційними судами у звітному періоді, залишається майже незмінним порівняно з аналогічним звітним періодом 2020 року.

Надходження процесуальних звернень до КЦС у I півріччі 2021 року збільшилось на **13,3 %** та становило **2,2 %** від розглянутих місцевими судами та **28,7 %** від розглянутих апеляційними судами упродовж I півріччя 2021 року.

Необхідно зазначити, що у звітному періоді відсоток скасованих КЦС судових рішень, ухвалених апеляційними судами, збільшився майже на 5 % порівняно з I півріччям 2020 року та становив **35,3 %** від переглянутих по суті у касаційному порядку, тоді як у I півріччі 2020 року цей показник становив **30,5 %**.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourua

 @supremecourt_ua